

ตุนาที ปัจจัย กับธาตุหมวด ส, กิ, คห, ตนุ และ จรุ

หมวด ส ธาตุ

สฺกัณฺฐิตฺวา พังแล้ว ส ธาตุ ในความพัง ลง ณา ปัจจัย อิ อากม

สฺตฺตฺวา พังแล้ว ส ธาตุ ในความพัง

ปฺปาปฺกัณฺฐิตฺวา ถึงแล้ว ป+อป ธาตุ ในความถึง ลง อุณา ปัจจัย อิ อากม

ปฺตฺตฺวา ถึงแล้ว อป ธาตุ ในความถึง ลง อ ต้นธาตุ

หมวด กิ ธาตุ

กัณฺฐิตฺวา ซื่อแล้ว กิ ธาตุ ในความซื่อ ลง ณา ปัจจัย

แปลง ฌ เป็น ญ ลง อิ อากม

วิภุคฺกัณฺฐิตฺวา ขายแล้ว วิ+กิ ธาตุ ในความซื่อ ลง ณา ปัจจัย

แปลง ฌ เป็น ญ ลง อิ อากม

ชัณฺฐิตฺวา ชนะแล้ว ชิ ธาตุ ในความชนะ ลง ณา ปัจจัย ลง อิ อากม

ชิตฺวา ชนะแล้ว ชิ ธาตุ ในความชนะ

เชตฺตฺวา ชนะแล้ว ชิ ธาตุ ในความชนะ แปลง อิ เป็น เอ

หมวด คห ธาตุ

คณฺฐิตฺวา จับแล้ว คห ธาตุ ในความจับ ลง ฌหา ปัจจัย อิ อากม

คเหตฺตฺวา จับแล้ว คห ธาตุ ในความจับ ลง อิ อากม แปลง อิ เป็น เอ

ปคคณฺฐิตฺวา ประคองแล้ว ป+คห ในความจับ

หมวด ตนุ ธาตุ

กัณฺฐิตฺวา กระทำแล้ว กร ธาตุ ในความกระทำ ลง อิ อากม

กตฺตฺวา กระทำแล้ว กร ธาตุ ในความกระทำ ลงที่สฺตฺธาตฺ

ตณฺฐิตฺวา แผ่ไปแล้ว ตนุ ธาตุ ในความแผ่ไป ลง อิ อากม

หมวด จรุ ธาตุ

โจเรตฺตฺวา โจรยิตฺตฺวา (จรุ-ณ-ณย) ลักแล้ว

ปฺปูเชตฺตฺวา ปฺพูชยิตฺตฺวา (ปฺพูช-ณ-ณย) บุษาลแล้ว

คฺุณาคิ บัจจยแปลไ้ ๘ อํยํง

๑. แปลตามลําดับภิกิริยา แปลว่าแล้ว เป็นภิกิริยาที่ทําก่อนแล้วจึงทํากิริยาอื่นต่อไปอีก เรียกว่า **ปุพฺพกาลภิกิริยา**

เช่น เถโร สพุพรตฺตี สมณชรมํ กตฺวา อรุณคฺคฺมเน คพฺภํ ปวิสิตฺวา นิสฺสีทิ.

อ.พระเถระ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ตลอดราตรีทั้งปวง เข้าไปแล้ว สู่ห้อง ในกาลเป็นที่ขึ้นไปแห่งอรุณ นิ่งแล้ว.

๒. แปลตามลําดับภิกิริยา ไม่ออกสำเนียงบัจจย เป็นภิกิริยาที่ทําร่วมกับภิกิริยาอื่น เรียกว่า **สมานกาลภิกิริยา**

เช่น นิสฺสีนํว ปวตฺตารนฺตฺติ อิมํ ชมฺมเทสนํ สตฺถา เซตฺวเน วิหรนฺโต อายสฺมฺนฺตํ ราชํ อารพฺภ กเถสิ.

อ.พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระวิหาร ชื่อว่าเซตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพราหมณ์ ชื่อว่าราชะ ผู้มีอายุ ตรีสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา ว่า นิสฺสีนํว ปวตฺตารํ ดั่งนี้เป็นต้น.

๓. ซาตุซํ้ากับภิกิริยาซํ้ากัน แสดงว่าทําสเสร็จแล้ว แปลว่า ครั้น....แล้ว เรียกว่า **ปรีโยสานกาลภิกิริยา**

เช่น เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา จ ปน ภควนฺตํ เอตทโวจ.

อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมประทับอยู่ โดยส่วนแห่งทิศใด อ.พระเทวทัต เข้าไปเฝ้าแล้ว โดยส่วนแห่งทิศนั้น ก็ แล อ.พระเทวทัต ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ได้กราบทูลแล้ว ซึ่งคำนั้น กะพระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ

๔. แปลหลังภิกิริยาคุมพากย์ แปลว่าแล้ว เรียกว่า **อปฺรกาลภิกิริยา**

เช่น คจฺจ ตาสํ ทตฺวา.

อ.ท่าน จงไป ให้แล้ว แก่หญิง ท. เหล่านั้น .

๕. แปลหลังภิกิริยาอื่น ไม่ออกสำเนียงบัจจย ขยายภิกิริยานั้น เรียกว่า **ภิกิริยาวิเสสน**

เช่น พฺราหฺมโณ เอกํ กมฺพลํ อนฺโตคฺนฺชกฺกุฏฺถิ สตฺถุ สยนสฺส อฺุปริ วิตานิ กตฺวา พนฺธิ.

อ.พราหมณ์ ผูกแล้ว ซึ่งผ้ากัมพล ผืนหนึ่ง ให้เป็นเพดาน ในเบื้องบน แห่งที่เป็นที่บรรทม ของพระศาสดา ในภายในแห่งพระคันธกุฎี.

๖. แปลหลังนาม ไม่ออกสำเนียงบัจจย เรียกว่า **วิเสสน**

เช่น อิมเ จตฺตาโร สตฺตฺวิเสเส จฺฐเปตฺวา อวเสสา สตฺตฺตา ตสนฺติ.

อ.สัตว์ ท. ผู้เหล็อลง เว้น ซึ่งสัตว์ผู้วิเศษ ท. ๔ เหล่านี้ ย่อมสะดุ้ง

โครงการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

๗. แปลหลังกิริยาคุณพากย์ แปลว่า เพราะ.... เรียกว่า เหตุ

เช่น สีห์ ทิสวา ภยฺ อูปฺปชฺชติ.

อ.ความกลัว ย่อมเกิดขึ้น เพราะเห็น ซึ่งสีหะ

๘. แปลว่าแล้ว ใช้เป็นกิริยาคุณพากย์ เรียกว่า กิริยาประธานหัย

เช่น อุโภปิ ตาปสา สาราณียํ กถํ กเถตฺวา, สยนกาเล นารโท

เทวลสฺส นิปชฺชนนฺฐานนฺจ ทวารณฺจ สลฺลกฺเขตฺวา นิปชฺชิ.

อ.ดาบส ท. แม้ทั้งสอง กล่าวแล้ว ซึ่งกถา อันยังกันและกันพึงให้ระลึก

ในกาลเป็นที่นอน อ.นารทะดาบส กำหนดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นอน แห่งเทวละดาบสด้วย ซึ่งประตุด้วย นอนแล้ว.

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นภาษามคธ

๑. อ.เถระ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม เข้าไปแล้ว สู่ห้อง นั้งแล้ว ฯ
๒. อ.ภยฺ ย่อมเกิดขึ้น เพราะอาศัย ซึ่งคนพาล ฯ
๓. อ.พระศาสดา เมื่อทรงสืบต่อ ซึ่งอนุสนธิ แสดงซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ฯ

จงแปลเป็นภาษาไทย

๑. สีห์ ทิสวา ภยฺ อูปฺปชฺชติ ฯ
๒. พุราหฺมโณ กมฺพลํ สตุถุ สยนนฺฐานสฺส อฺปริ วิตานํ กตฺวา พนฺธิ ฯ
๓. นิธีนํ ปวตฺตารนฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺตวเน วิหรนฺโต พุราหฺมณํ อารพฺภ กเถสิ ฯ